

Prawomocność władzy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: RT, MG, *Wenezuela: Patowa sytuacja pomiędzy Guaido a Maduro*, 16.06.2019 r., dostępny w internecie: tvp.pl [dostęp 8.06.2020 r.].
- Źródło: David Beetham, *Legitymizacja władzy*, [w:] *Władza i społeczeństwo*, red. Jerzy Szczupaczyński, Warszawa 1994.

Źródło: domena publiczna.

Czy zastanawiałeś się nad tym, dlaczego osoba sprawująca władzę uważa, że ma prawo do wydawania poleceń innym, zaś ci, którzy jej podlegają, czują, że mają obowiązek się do nich zastosować? Czy wiesz, od czego zależy relacja podległości? Albo pod wpływem jakich okoliczności stosunki władzy mogą się załamać, a ludzie wypowiedzieć rządowi posłuszeństwo? Problematyka ta odnosi się do zagadnienia z zakresu prawomocności władzy i o niej jest ta lekcja.

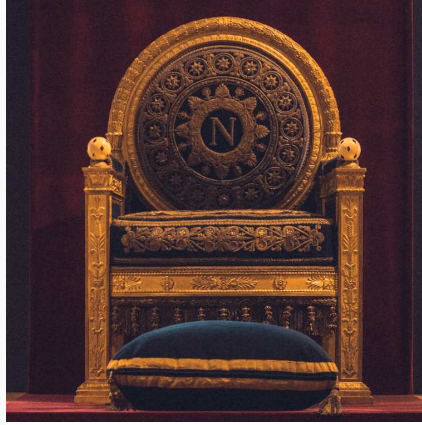
Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcie prawomocności władzy.
- Scharakteryzujesz różne aspekty legitymizacji władzy.
- Przeanalizujesz problemy związane z prawomocnością rządów w państwie.

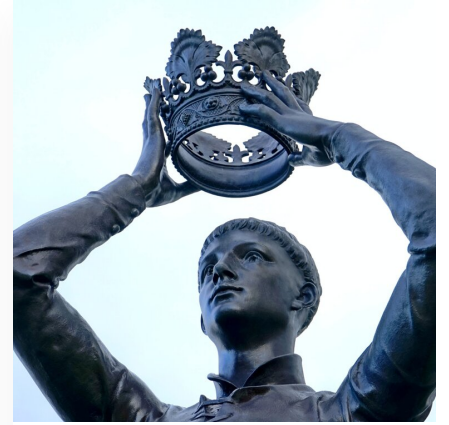
Dla zainteresowanych

Władza jako zjawisko społeczne

Państwo i władza – podsumowanie

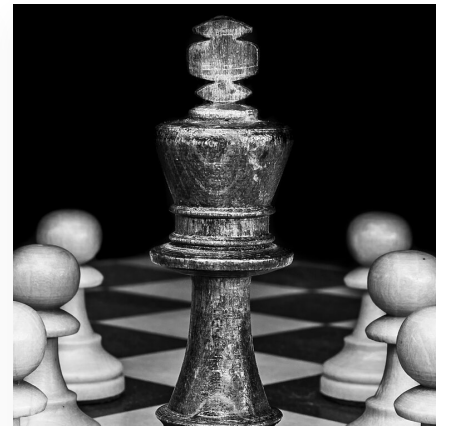
Rodzaje władzy

Prawomocność władzy

Najczęściej spotykane patologie władzy

Teoria Maxa Webera

Przeczytaj

Składowe władzy

Na władzę polityczną składają się dwa elementy. Jednym z nich jest **sila** – możliwość fizycznego zmuszenia podporządkowanych osób do określonego zachowania wbrew ich woli. Drugim jest **autorytet** – czynnik, który sprawia, że ludzie dostosowują się dobrowolnie do oczekiwań rządzących. Im jest on większy, tym bardziej skuteczna jest władza. Duża rola autorytetu sprawia bowiem, że koszty egzekwowania podjętych decyzji są względnie niskie dla rządzących, opór społeczny jest niewielki, a swoje zasoby sprawujący władzę mogą przeznaczyć na inne cele niż fizyczne zmuszanie ludzi do określonego postępowania.

Aby władza mogła skutecznie odwoływać się do swojego autorytetu, musi być postrzegana jako **prawomocna**. Oznacza to, że ludzie jej podlegający uznają prawo do wydawania przez nią poleceń. Zjawisko to nazywane jest **legitymizacją władzy**. Przywódcy polityczni zawsze dążą do tego, by prawomocność ich rządów była jak najmocniej ugruntowana, co prowadzi ich do podejmowania różnego rodzaju działań.

Legalność władzy

Jednym z najważniejszych aspektów prawomocności władzy jest jej **legalność**. Władza jest legalna, gdy jej ustanowienie odbyło się na podstawie obowiązującego w państwie prawa, oraz gdy czynności, które podejmuje, są zgodne z konstytucją.

Wiąże się to z istotnym problemem. Z jednej strony, prawomocność władzy wymaga jej legalności, z drugiej zaś – w państwie suwerennym nie ma żadnych nadrzędnych wobec władzy instytucji, które mogłoby o takiej legalności orzekać. Każda władza określa samą siebie jako legalną, co może nie być wystarczające do jej uprawomocnienia. Częściowym rozwiązaniem tego problemu jest uznanie władzy za legalną przez podmioty zewnętrzne – inne państwa oraz organizacje międzynarodowe.

Ciekawostka

W 2018 r. w warunkach ostrego kryzysu ekonomicznego zostały przeprowadzone w Wenezueli wybory prezydenckie. Ogłoszono w nich zwycięstwo dotychczasowego przywódcy kraju, Nicolása Maduro. Opozycja nie uznała jednak tego wyboru, twierdząc, że głosowaniu towarzyszył szereg nieprawidłowości, i w efekcie, urząd głowy państwa jest nieobsadzony. W takiej sytuacji wenezuelski parlament, zdominowany przez polityków opozycyjnych, ogłosił, powołując się na konstytucję kraju, że obowiązki prezydenta przejmuje tymczasowo Juan Guaidó, będący przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego. W rezultacie powstał spór o to, kto jest legalnym przywódcą

kraju. Każdy z pretendentów zaczął zabiegać o uznanie międzynarodowe w celu wzmocnienia swojej pozycji w kraju. Maduro uzyskał poparcie Rosji, Turcji, Chin oraz Kuby, zaś Guaidó został uznany za legalnego prezydenta Wenezueli przez większość krajów Ameryki Łacińskiej oraz Stany Zjednoczone. W styczniu 2021 r. spór ten nadal nie został jednoznacznie rozstrzygnięty.

Zgodność zasad ustrojowych ze społecznymi wartościami

Poza legalnością władzy, na jej prawomocność ma wpływ także to, czy same reguły, na podstawie których funkcjonuje, są postrzegane jako właściwe. Inaczej mówiąc, dla legitymizacji rządów niezbędne jest, by konstytucja kraju była akceptowana przez przeważającą część jego mieszkańców. Sama legalność działań władzy, rozumiana jako zgodność postępowania z prawem, może nie być bowiem wystarczająca dla jej uprawomocnienia – w sytuacji, gdy prawo to uznawane jest za niesprawiedliwe.

Aby konstytucja była powszechnie akceptowana, jej **zasady muszą być zgodne z wartościami podzielanymi przez dane społeczeństwo**. Dotyczy to w szczególności określonych w prawie źródeł samej władzy. Współcześnie większość społeczeństw oczekuje, że takim źródłem będzie sam naród. Reprezentowanie przez rządzących uprzywilejowanego rodu, mniejszościowej grupy etnicznej albo społeczności żyjącej w innym państwie w większości przypadków znacznie osłabi prawomocność władzy.

Ciekawostka

Rewolucja francuska zaczęła się, gdy mieszczaństwo zasiadające w **stanach generalnych** ogłosiło się Zgromadzeniem Narodowym, zaś ich przywódcy stwierdzili, że władza monarchy „z bożej łaski” nie odpowiada aspiracjom emancypującego się ludu. W Deklaracji praw człowieka i obywatela z 1789 r. napisano: „Źródło wszelkiego zwierzchnictwa spoczywa całkowicie w Narodzie. Żadne ciało, żadna jednostka nie może wykonywać władzy, która nie pochodziłaby wyraźnie od Narodu”. W ten sposób uznano za nieprawomocną istniejącą od średniowiecza zasadę funkcjonowania władzy i wprowadzono nową, obowiązującą do dziś: władza pochodzi od narodu.

Deklaracja praw człowieka i obywatela, ok. 1789 r.
Źródło: domena publiczna.

Działanie w interesie całego społeczeństwa

Inny aspekt prawomocności rządu odnosi się do tego, **czy działa on w interesie wszystkich grup społecznych**. Nie spełnia tego warunku władza, która stale faworyzuje tylko określoną część mieszkańców. Jest to szczególnie istotne w społeczeństwach głęboko podzielonych, na przykład religijnie lub etnicznie. Utrzymanie legitymizacji władzy wymaga tu niekiedy szczególnych konstrukcji ustrojowych, gwarantujących wszystkim grupom dostęp do stanowisk w administracji, armii czy szkolnictwie, a także systemów wyborczych, które dają realną szansę na **reprezentatywność** organów przedstawicielskich, zwłaszcza parlamentu. Podzielane przez daną grupę społeczną przekonanie, że jest ona dyskryminowana przez władzę, może doprowadzić do tego, że grupa taka będzie podważała prawomocność rządu i zacznie kontestować prawno-polityczny porządek w państwie.

Ciekawostka

W 1992 r. wybuchła wojna domowa w Bośni i Hercegowinie. Stało się to po tym, gdy muzułmańscy i chorwaccy mieszkańcy tej jugosłowiańskiej republiki opowiedzieli się za jej niepodległością. Serbowie, którzy stanowili ok. 30% mieszkańców, wystąpili przeciwko takim działaniom. Ich przywódcy polityczni stwierdzili, że deklaracja niepodległości jest dyktatem części mieszkańców republiki i nie uwzględnia interesów ludności serbskiej, chcącej pozostać w Jugosławii. Wojna zakończyła się zawarciem **porozumienia w Dayton**, które szczegółowo regulowało wpływ każdej z trzech grup etnicznych na instytucje nowego państwa.

Zniszczenia wskutek działań wojennych, Dobrinja, 1996 r.

Źródło: domena publiczna.

Słownik

charyzma

(gr. *chárisma* – dar); szczególna cecha jednostki przyciągająca innych ludzi, odgrywająca ważną rolę u przywódcy

legitymizacja władzy

akceptacja przez społeczeństwo organów władzy, istotnie ułatwiająca im rządzenie

pluralizm polityczny

różnorodność polityczna; obowiązująca w państwach demokratycznych zasada, pozwalająca różnym grupom politycznym na rywalizację i wyrażanie swoich poglądów

reprezentatywność

zasada odnosząca się do organów przedstawicielskich (takich jak parlament), oznaczająca, że reprezentują one różne grupy swoich wyborców

stany generalne

funkcjonujące we Francji od czasów średniowiecza zgromadzenie reprezentujące trzy stany: szlachty, duchowieństwa i reszty społeczeństwa („stan trzeci”)

traktat z Dayton

podpisana przez prezydentów Serbii, Chorwacji oraz Bośni i Hercegowiny umowa międzynarodowa, kończąca wojnę domową w trwającą w tym ostatnim kraju w latach 1992–1995

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i wykonaj ćwiczenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1GfEuXYM>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału *Władza potrzebuje aplauzu*.

Ćwiczenie 1

Wymień pięć różnych działań władz autorytarnych w historii, które miały służyć wzmocnieniu ich prawomocności w oczach społeczeństw.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Źródło zdjęć: domena publiczna, CC0.

Ćwiczenie 2

Dokończ zdanie.

Sukces rewolucji politycznej jest zazwyczaj skutkiem...

- zmian w strukturze demograficznej społeczeństwa.
- zakwestionowania tradycji przez dużą część społeczeństwa.
- poczucia braku prawomocności dotychczasowej władzy.
- ostrej polaryzacji między ważnymi grupami społecznymi.

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Zaspokajanie przez rząd podstawowych potrzeb głównych grup społecznych wpływa na poczucie jego prawomocności.	☐	☐
Teoria suwerenności ludu pociąga za sobą konieczność przeprowadzania wielopartyjnych wyborów.	☐	☐
Najważniejszym aspektem władzy według socjalistów jest jej legalność.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Wskaż państwa, w których po 2010 r. toczył się spór o legalność władzy.

Libia

Wielka Brytania

Afganistan

Syria

Hiszpania

Izrael

Spośród poniższych opisów sytuacji zaznacz te, które odnoszą się do prawomocności władzy.

- ((Przed trzydziestoma laty Irańczycy witali powrót Ruhollaha Chomejniego z wygnania tłumnym wołaniem «Allah-o-akbar» – Bóg jest wielki. Dziś ten sam okrzyk przybrał nową, ironiczną twarz. Jednym z przejawów rewolucji islamskiej z lat 1978–1979 były chóralne śpiewy «Allah-o-akbar». Obywatele Iranu gromadzili się na dachach budynków i manifestowali w ten sposób przeciwko elitarnym i laickim rządowi Mohammada Rezy Pahlawiego, powierzając się tym samym Bogu oraz ajatollahowi. Od czerwcowych wyborów prezydenckich – których wyniki owiane są mgłą oszustwa – Irańczycy ponownie zaczęli zbierać się na dachach i wspólnie chwalić Boga. Z tą tylko różnicą, że zawołanie, które niegdyś symbolizowało solidarność z rewolucją islamską, dziś skierowane jest przeciwko niej i na wskroś przesiąknięte ironią. Teokracji irańskiej zarzuca się łamanie podstawowych zasad szyizmu oraz całkowite odejście od kanonów wiary muzułmańskiej. Stąd okrzyk «Allah-o-akbar» nabiera nowego znaczenia.

Źródło: Michał Gąsior, *Religia przeciw teokracji*, politykaglobalna.pl [dostęp: 17.03.2020].

- ((Od poniedziałku (24 lutego) członkowie i zarejestrowani sympatycy opozycyjnej Partii Pracy mogą wziąć udział w głosowaniu na nowego przewodniczącego ugrupowania. Poprzedni lider laburzystów Jeremy Corbyn zrezygnował ze stanowiska po grudniowej porażce ugrupowania w wyborach do Izby Gmin. Za faworyta rywalizacji uchodzi 57-letni umiarkowany Keir Starmer, jednak brytyjska prasa przestrzega przed odbieraniem szans posiadającej skrajne poglądy gospodarcze 40-letniej Rebecce Long-Bailey.

Źródło: Mateusz Kucharczyk, *Wielka Brytania: Kto zastąpi Jeremy'ego Corbyna w Partii Pracy?*, euractiv.pl [dostęp: 17.03.2020].

- ☐ **“** 9 marca w Berlinie kanclerz Angela Merkel w trakcie spotkania z premierem Grecji Kiriakosem Mitsotakisem zapowiedziała przyjęcie przez Niemcy części z 1–1,5 tys. niepełnoletnich uchodźców z obozów w Grecji. W ramach koalicji chętnych zobowiązały się do tego także inne państwa UE (m.in. Francja, Portugalia, Finlandia). Merkel podkreśliła, że obecny kryzys migracyjny nie jest porównywalny z sytuacją z 2015 r. i dodała, że obywatele niemieccy mogą oczekiwać, iż politycy będą w stanie «uporządkować migrację oraz ją ograniczać». Winą za napięcia na granicy grecko-tureckiej obarczyła Ankarę, określając jej politykę jako «nieakceptowalną».

Źródło: Kamil Frymark, *Niemcy wobec nowej odsłony kryzysu migracyjnego*, osw.waw.pl [dostęp: 17.03.2020].

- ☐ **“** Ahmad Dżarba wezwał arabskich przywódców na szczycie w Kuwejcie do przyznania miejsca w Lidze Arabskiej opozycyjnej Syryjskiej Koalicji Narodowej, na czele której stoi. Dżarba prosił również by zgodzono się na przejęcie syryjskich ambasad przez opozycję. W Kuwejcie rozpoczął się doroczny dwudniowy szczyt przywódców Ligi Arabskiej, który jest poświęcony m.in. sytuacji w Syrii i Egipcie.

Źródło: TVN24, *Syryjska opozycja żąda miejsca w Lidze Arabskiej*, tvn24.pl [dostęp: 17.03.2020].

Podczas wizyty w Belgradzie prezydent Czech Miloš Zeman oznajmił, że chce z czeskimi politykami rozmawiać o możliwości

- ☐ ((cofnięcia uznania państwowości Kosowa. W odpowiedzi szef MSZ Tomasz Petrziczek wskazał, że nie widzi powodu do takiej dyskusji. Jednak po oświadczeniu Zemana – jak informuje agencja CTK – wicepremier Kosowa odwołał udział w czwartkowym spotkaniu Grupy Wyszehradzkiej i Bałkanów Zachodnich w Pradze; Kosowo ma reprezentować dyplomata z placówki w Czechach.

Źródło: ŁZ, MNIE, *Czechy mogą wycofać uznanie dla Kosowa*, tvp.info [dostęp: 17.03.2020].

Przeczytaj tekst, a następnie wykonaj polecenie.

⌋ RT, MG

Wenezuela: Patowa sytuacja pomiędzy Guaido a Maduro

Pięć miesięcy po tym, gdy szef opozycyjnego parlamentu wenezuelskiego Juan Guaido ogłosił się tymczasowym prezydentem, został uznany przez pół setki krajów i zyskał poparcie prawie 57% rodaków, sytuacja w Wenezueli znalazła się w impasie.

56-letni Nicolas Maduro, dotychczasowy prezydent, którego według sondażu instytutu Dataanalysis z maja popiera zaledwie 10,1% Wenezuelczyków, i którego popularność znalazła się w najniższym punkcie od czasu objęcia władzy w 2013 roku, gra na czas – pisze agencja AFP w komentarzu na temat obecnej sytuacji w Wenezueli.

Prezes Dataanalysis Luis Vicente Leon twierdzi, że mimo głębokiego kryzysu gospodarczego i politycznego, w jakim znalazło się państwo wenezuelskie, rokowania dla Juana Guaido, który dąży do przejęcia władzy, nie są zbyt pomysłne.

Wenezuelskie dowództwo wojskowe, na którym opiera się Maduro, „to element korporacyjny działający jako jeden zwarty blok”. „Nie ustąpi ono bez dostatecznych gwarancji co do swojej przyszłości, sposobu zachowania swej władzy oraz swoich pieniędzy” – przewiduje Leon.

Maduro, pozbawiony marginesu manewru w obliczu załamywania się gospodarki kraju i Juan Guaido, któremu brak siły, aby coś zmienić, „znajdują się w podobnej sytuacji”, podczas gdy warunki życia

Wenezuelczyków pogarszają się coraz bardziej – ocenia analityk ten układ sił.

Tymczasem od 2015 r. trwa exodus Wenezuelczyków, których wyjechało z kraju już 4 mln według ONZ.

Źródło: RT, MG, *Wenezuela: Patowa sytuacja pomiędzy Guaido a Maduro*, 16.06.2019 r., dostępny w internecie: tvp.pl [dostęp 8.06.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego spór o legalność władzy w państwie jest trudny do rozstrzygnięcia.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj polecenie.

Frekwencja wyborcza (w proc.) w wyborach parlamentarnych z 2018–2020

państwo : Białoruś

frekwencja : 77.2

państwo : Hiszpania

frekwencja : 66.2

państwo : Irlandia

frekwencja : 62.9

państwo : Izrael

frekwencja : 69.8

państwo : Korea Północna

frekwencja : 99.9

państwo : Kuba

frekwencja : 85.7

państwo : Słowacja

frekwencja : 65.8

państwo : Turcja

frekwencja : 86.2

państwo : USA

frekwencja : 50.3

państwo : Wielka Brytania

frekwencja : 67.3

Oprac.: własne na podstawie danych komisji wyborczych poszczególnych państw.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Porównaj frekwencję w wyborach parlamentarnych w krajach demokratycznych i niedemokratycznych. Zinterpretuj różnicę.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((David Beetham

Legitymizacja władzy

Jeżeli chodzi o władzę polityczną, to zmiana ta pociągała coś więcej, niż tylko afirmację zasad równości wobec prawa i otwarcie dróg karier publicznych przed ludźmi utalentowanymi. Państwo przestało być uważane za osobistą własność władcy; zaczęło być postrzegane jako własność ludu, a nie wynikający ze szczególnego statusu rządzącej rodziny. Francuska Deklaracja Praw Człowieka – obok zasad równości obywatelskiej i ochrony naturalnych praw człowieka – deklarowała, że „lud jest zasadniczym źródłem wszelkiej suwerenności” (wersja z 1791 r.) i „suwerenność tkwi w ludzie” (wersja z 1793 r.). Prawie we wszystkich współczesnych systemach politycznych legitymizacja władzy państwowej zakłada potwierdzenie zasady suwerenności poprzez różne formy odpowiedzialności rządu przed wybranymi w powszechnych wyborach reprezentantami społeczeństwa”.

Źródło: David Beetham, *Legitymizacja władzy*, [w:] *Władza i społeczeństwo*, red. Jerzy Szczupaczyński, Warszawa 1994.

Wskaż źródło legitymizacji władzy politycznej w epoce poprzedzającej zmianę, o której jest mowa w powyższym tekście.

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Prawomocność władzy

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

1) charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne i rozróżnia rodzaje władzy; wykazuje specyficzne cechy władzy politycznej; charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie „prawomocność władzy”;
- analizuje różne aspekty prawomocności;
- podaje przykłady sporów o prawomocność.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- burza mózgów.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją:

1. Na poprzednich zajęciach cztery 3-osobowe grupy dostają za zadanie przygotowanie krótkich prezentacji.

- Grupa I i II opracowują po przykładzie sporu o legalność władzy. Takim przypadkiem może być Afganistan w 2020 r., Wenezuela od 2019 lub Libia od 2011 r. Nauczyciel zwraca uwagę, by została poruszona kwestia przyczyn, przebiegu oraz trudności rozwiązania takiego sporu.

- Grupa III i IV opracowują po przypadku rewolucji politycznej – jako krańcowego kryzysu legitymizacji władzy. Może to być przypadek jednej z rewolucji francuskich lub rosyjskich. Nauczyciel zwraca uwagę, by został wyeksponowany związek między rewolucją a problemem prawomocności władzy.

Faza wstępna

1. Nauczyciel definiuje pojęcie prawomocności władzy, a następnie inicjuje krótką dyskusję w formie burzy mózgów na temat: „Dlaczego władza potrzebuje legitymizacji”?

2. Nauczyciel przedstawia przedmiot i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Zagadnienie prawomocności władzy zostaje przedstawione przez pryzmat kryzysów legitymizacyjnych w wybranych państwach w postaci uczniowskich prezentacji.

2. Grupy I i II przedstawiają przygotowane w domu prezentacje poświęcone przypadkom sporów o legalność władzy.

3. Grupy III i IV przedstawiają przygotowane w domu prezentacje dotyczące przypadku rewolucji politycznej – jako krańcowego kryzysu legitymizacji władzy.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel podsumowuje omówione zagadnienia oraz ocenia prezentacje. Zwraca uwagę na znaczenie problemu legitymizacji władzy we współczesnym świecie.
2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 5–8, następnie w parach porównują odpowiedzi.

Praca domowa:

Uczniowie zapoznają się z animacją „Władza potrzebuje aplauzu” oraz wykonują załączone do niej ćwiczenie.

Materiały pomocnicze:

Tadeusz Biernat, *Legitymizacja władzy politycznej: elementy teorii*, Toruń 2003.

Jerzy Szczupaczyński (red.), *Władza i społeczeństwo*, Warszawa 1994.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Animacja może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.